

Академічна автономія і трансформація української освіти

**Володимир
Бахрушин
професор, д.ф.-м.н.**

Глобальні виклики

- ❖ глобалізація та глобальна конкуренція в освіті;
- ❖ перехід від елітарної вищої освіти до масової;
- ❖ нові технології;
- ❖ перехід від навчання на все життя до навчання протягом всього життя.

Деякі локальні проблеми

- ❖ низька якість освіти;
- ❖ недосконалі законодавство і нормативна база;
- ❖ відірваність від потреб суспільства;
- ❖ відсутність ресурсів (фінанси, матеріальна база, кадрове забезпечення, ...);
- ❖ автономія та демократизація університетів;
- ❖ необґрунтовані вимоги;
- ❖ демографічна криза.

Фінансування

У 2016 р. бюджетом передбачено такі витрати на підготовку і перепідготовку фахівців у ВНЗ III-IV рівня акредитації (млрд. грн.):

МОН – 11,4; МО – 1,89; МОЗ – 0,8; МВС – 0,7; ДФС – 0,1.

Це на 11,9% більше, ніж в 2015 р. Але рівень інфляції у 2015 р. дорівнював 38,4%.

Умови трансформації

- ❖ накладання декількох реформ (освіта, децентралізація, дерегуляція, державна служба, ...);
- ❖ відсутність консенсусу з багатьох принципових питань;
- ❖ висока невизначеність (показники, умови, результати).

Закон про вищу освіту

Закон формально надає ВНЗ значну академічну, організаційну та фінансову автономію.

Але:

- ❖ немає реальної фінансової автономії;
- ❖ ліцензійні умови задають вимоги, які частково є надмірними чи недоцільними;
- ❖ ВНЗ не беруть активної участі у відборі студентів.

Деякі суперечності ЗВО

- принцип розподілу відповідальності та повноважень, але відповідає за все керівник;
- “особи, що здобувають освіту”, повинні мати однакові права, але реально їх мають лише “здобувачі освіти” / студенти / ...
- в ЗВО скасовані певні обмеження Бюджетного кодексу, але в Бюджетному кодексі цього немає;
- 3 види навчальних планів + згадування без зазначення, про який саме йде мова.

Децентралізація

В цих умовах жорстко централізована система управління освітою, яка залишилася у спадщину від СРСР не може бути ефективною.

Реформування вищої освіти було розпочато у 2014 р., але воно відбувається повільно і суперечливо.

Чи потрібні єдині норми?

Більшість пропозицій щодо реформування виходить з припущення про необхідність встановлення більш ліберальних але єдиних норм і правил діяльності закладів освіти, науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти, ...

Реалізація таких ідей пов'язана з високими ризиками для ВНЗ і вищої освіти у цілому.

М'яке регулювання

Жорсткі норми стосовно невеликої кількості базових принципів

+

Широка автономія закладів освіти, місцевих громад, професійних співтовариств з інших питань.

Велика Британія, Німеччина

У Великій Британії та Німеччині кожна країна чи Земля має власне законодавство стосовно вищої освіти.

Крім того існують суттєві відмінності в організації освітнього процесу та внутрішньому управлінні між різними університетами в межах країни (Землі).

Диверсифікація

Диверсифікація норм, автономія, академічні свободи учасників освітнього процесу забезпечують можливість більш ефективної адаптації університетів до швидких змін, що відбуваються ззовні.

Хвороба – це втрата складності
(В. Гринченко)

Демократизація управління

Збільшення автономії ВНЗ вимагає перерозподілу відповідальності і повноважень органів управління всередині ВНЗ.

Головною метою демократизації управління є забезпечення сталого розвитку і підвищення його ефективності в нових умовах.

Дякую за увагу

Vladimir.Bakhrushin@gmail.com